

REPORTAŽA

Antalija, rivijera sa pet zvjezdica

M A G A Z I N E

Broj 242 > Godina X > 18. juli/srpanj 2016. > Cijena 10 KM

business

EKSPERTIZA

Neprofitne organizacije su glavni faktor rizika od finansiranja terorizma u BiH

INTERVJU

Addiko banka će direktno i jednostavno komunicirati s klijentima

ANALIZA

Kako smo popisom postali razvijeniji?

FINANSIJE

BREXIT neće puno ekonomski naštetiti BiH?

ČINJENICE

Šta bh. ekonomiji nudi adaptirani SSP

BiH zadovoljava većinu zahtjeva Moneyvala vezanih za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti

Neprofitne organizacije glavni su faktor rizika od finansiranja terorizma u BiH

Uz sprečavanje pranja novca, jedno od najosjetljivijih područja za svaku finansijsku instituciju je upravljanje rizikom od finansiranja terorističkih aktivnosti, koji je u posljednje vrijeme posebno izražen. Potencijalno finansiranje terorističkih aktivnosti znatno je teže prepoznati nego pranje novca, zbog čega je neophodno konstantno unapređivati monitoring sisteme.

Piše Nedim Milišić

**direktor
Direkcije za
sprečavanje
pranja novca
i finansiranja
terorističkih
aktivnosti
Sparkasse Bank**

Upravljanje rizikom od pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti predstavlja jedno od najosjetljivijih područja za svaku finansijsku instituciju. U svjetlu svih globalnih dešavanja u posljednje vrijeme, posebno je izražen rizik od finansiranja terorističkih aktivnosti i načini njegovog adekvatnog upravljanja. Teorijski gledano, pranje novca gotovo uvijek karakteriziraju značajna finansijska sredstva koja oni koji imaju namjeru da počine krivično djelo, nastoje kroz fazu integracije (jedna od tri faze pranja novca) inkorporirati u legalne finansijske tokove. S druge strane, potencijalno finansiranje terorističkih aktivnosti predstavlja manje iznose sredstava, koje je znatno teže sistemski otkriti ili prepoznati takve transakcije. U takvim uslovima standardni monitoring alati koje finansijske institucije koriste postaju nedovoljni. Zbog toga je neophodno konstantno unapređivati monitoring sisteme i znanje o tipologijama finansiranja tero-

rističkih aktivnosti koje se globalno koriste. Razvoj tehnoloških dostignuća omogućava sve lakši i anonimniji pristup sredstvima onim licima koja za takvim pristupom tragaju, gdje poseban značaj imaju platforme kao što su *PayPal* i *BitCoin*. *PayPal* omogućava da se uplate i novčani prijenosi sredstava obavljaju u potpunosti preko interneta, tako što novac može transerirati bilo ko ko ima otvorenu email adresu nekome ko također ima email adresu.

Zamke interneta

Radi se, dakle o vrsti person-to-person (P2P) usluge. Ono što još uvijek predstavlja problem jeste činjenica da uplate koje dolaze na klijentov račun u banci ne daju dovoljno informacija o nalogodavcu elektronskog transfera, što u konačnici znači da postoji mogućnost da ta sredstva potiču iz nelegalnih izvora i sa krajnjom namjenom koju je teško utvrditi. Sa aspekta monitoringa, problem predstavlja i činjenica što se uglavnom radi o transakcijama sa manjim iznosima koje je vrlo teško pratiti u realnom vremenu, kako se to obično radi sa drugim transakcijama. Pružanje usluga putem *PayPal*, bez registrirane djelatnosti, također može predstavljati poresku evaziju, odnosno svjesno izbjegavanje plaćanja poreza.

Bitcoin je digitalni novac, stvoren i čuvan elektronski. *Bitcoin* nije printan i nije kontroliran od strane bilo koga. Proizvode ga brojni ljudi pomoću računara u cijelom svijetu koristeći software koji rješava matematičke probleme. *Bitcoin* je prvi primjer ovakve valute nazvan kriptovaluta (cryptocurrency). *Bitcoin* omogućava razmjenu za druga dobra i usluge i u nekim zemljama čak je legalno priznato sredstvo plaćanja. Međutim, sve ovo dovelo je do povećanja anonimnosti u transakcijama, pritiska bez mogućnosti stvarne identifikacije lica koje istu obavlja. Također, otvorilo je mnogo mogućnosti koje se mogu zloupotrijebiti kako bi se prikrila nelegalnost sredstava i ista usmjerila u legalne novčane tokove. U većini banaka, prilivi po osnovu virtualnog novca su zabranjeni i banke ne podržavaju takve transakcije.

Sa zakonskog aspekta, u Federaciji BiH je *Zakonom o deviznom poslovanju* jasno propisano da plaćanje, naplaćivanje i prijenos po tekućim i kapitalnim poslovima između rezidenata i nerezidenata obavljaju banke. U skladu sa navedenim, svako plaćanje, odnosno otvaranje računa preko druge finansijske institucije koja nije banka nije dozvoljeno. Također, za otvaranje računa u inostranstvu je u skladu sa *Odlukom o izdavanju odobrenja za otvaranje deviznog računa u inostranstvu* propisano nekoliko uslova pod kojim se može otvoriti takav račun. Gore navedene kategorije ne predstavljaju te uslove, što znači da ne postoji pravni osnov za davanje takvog odobrenja.

U Republici Srpskoj, sa druge strane, tokom 2014. godine izmijenjen je *Zakon o deviznom poslovanju* i u ovom dijelu je liberalizirano otvaranje

Najveću pažnju banke treba da posvete neprofitnim i dobrotvornim organizacijama naročito ako obavljanje aktivnosti nije u saglasnosti sa registrovanom djelatnosti, ako izvor sredstava nije jasan, ako organizacija prima sredstva iz neobičnih i sumnjivih izvora

računa u inostranstvu na način da se depozitnim poslom ne smatraju sredstva rezidenata koja se vode kod strane institucije elektronskog novca radi plaćanja, odnosno naplate po osnovu elektronske kupoprodaje robe i usluga.

U ovom segmentu, a vezano za transakcije *PayPal*, *BitCoin* i slično, bitno je naglasiti da se, u skladu sa *Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti*, jasno propisuje obaveza pružaoa usluge plaćanja i naplate da prikupi tačne i potpune podatke o nalogodavcu elektronskog transfera i da ih uključi u obrazac ili poruku koja prati elektronski transfer sredstava poslatih ili primljenih, bez obzira na valutu.

Off shore utaje

Upravljanje rizikom od pranja novca predstavlja kompleksan proces koji pokriva veoma širok spektar osjetljivih oblasti. Jedna od njih svakako se odnosi na porezne utaje, koje se tretiraju kao predikatno krivično djelo i u svim jurisdikcijama su zakonski kažnjive. Posebno se to odnosi na otvaranje računa i prebacivanje sredstava na račune u takozvanim off shore finansijskim centrima.

Osnovne karakteristike off shore finansijskih centara su, između ostalog, da vlasnici i menadžeri ne snose nikakvu ili veoma malu odgovornost za poslovanje firme, vlasnici mogu ostati anonimni (zastupanje se vrši preko takozvanih agenata), vlastiti kapital veoma je mali (zovu ih i firme sa jednim dolarom), proces osnivanja je jednostavan, jeftin, i moguć preko trećih lica, porez se u većini slučajeva plaća u vidu male godišnje fiksne takse (nema zavisnosti od prometa), a stvarni vlasnici se kriju iza fiktivnih vlasnika, tako da banke koje rade s klijentima nisu u stanju trajno ili dovoljno slijediti princip *Upoznaj svog klijenta*. Međutim, ukoliko je račun kompanije koja je registrovana u jednom od off shore finansijskih centara u nekoj banci otvoren, neophodno je vršiti stalni monitoring takvih računa. U većini slučajeva, kompanije koje se osnivaju registrovane su za usluge marketinga, konsultantske usluge, posredništvo te u zadnje vrijeme i IT usluge. Razlog za to vrlo je jednostavan. Veoma je teško izvršiti kvantifikaciju navedenih usluga u samoj transakciji i odrediti realnu vrijednost koja bi bila prikladna za tako isporučenu uslugu. To se posebno

Prema Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, podaci o nalogodavcu elektronskog transfera moraju cijelim tokom pratiti transfer sredstava

Prema Izvještaju Moneyvala, neprofitne organizacije nedovoljno su zakonski uređen segment, sa izraženim rizikom od finansiranja terorističkih aktivnosti

Afera Panama Papers ukazala je na sistemske manjkavosti koje omogućavaju utaju poreza

odnosi na konsultantske usluge, gdje klijenti dostave ugovor koji predstavlja osnov transakcije, ali gdje iskazana vrijednost značajno odstupa od uobičajenih ili realnih vrijednosti sličnih usluga koje se na lokalnom tržištu pružaju kod drugih klijenata. Takve transakcije mogu ukazati na sumnju na utaju poreza i transferiranje sredstava sa ciljem ostvarivanja poreskih pogodnosti, bez obaveze plaćanja poreza u zemlji u kojoj se generiranje novčanih sredstava desilo.

Moneyval predstavlja stalno tijelo *Vijeća Evrope* sa

U Federaciji BiH je Zakonom o deviznom poslovanju propisano da plaćanje, naplaćivanje i prijenos po tekućim i kapitalnim poslovima između rezidenata i nerezidenata obavljaju isključivo banke

ciljem procjene usklađenosti zemlje sa osnovnim međunarodnim standardima iz oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti te uspješnosti njihove primjene. Bosna i Hercegovina je krajem 2015. godine završila četvrti krug evaluacija od strane *Moneyvala*. Izvještaj koji je ispostavljen je u većini stavki značajno ili djelomično usklađen. Međutim, segment koji je prema ekspertima tima iz *Moneyvala* neusklađen jesu neprofitne organizacije.

Neprofitne organizacije su značajan nosilac rizika, prije svega, od finansiranja terorističkih aktivnosti. Posebno se to odnosi na neprofitne organizacije koje se finansiraju, u potpunosti ili djelomično, iz inostranstva. Njihovo osnivanje poprilično je jednostavno i s obzirom na uređenost Bosne i Hercegovine ne postoji jedan jedinstveni registar neprofitnih organizacija. U takvim okolnostima banke nastoje da kroz pojačane mjere identifikacije i praćenja provode dubinske analize takvih klijenata i njihovih transakcija.

Banke su dužne da u skladu sa Odlukom FBA (Federalna agencija za bankarstvo) vrše praćenje s ciljem sprečavanja finansiranja terorističkih aktivnosti. Najveću pažnju banke treba da posvete neprofitnim i dobrotvornim organizacijama naročito ako obavljanje aktivnosti nije u saglasnosti sa registrovanom djelatnosti, ako izvor sredstava nije jasan, ako organizacija prima sredstva iz neobičnih i sumnjivih izvora. Sve to će zahtijevati dodatni monitoring takvih transakcija. Međutim, banke ni u kom slučaju neće usporiti poslovni proces tamo gdje je namjena utroška sredstava jasna i definirana, potkrijepljena pravnim osnovom.

Panama Papers

Centralni element upravljanja ovim rizicima svakako treba biti politika *Upoznaj svog klijenta* (*Know Your Customer - KYC*). U okviru ove politike neophodno je propisati i operativno sprovoditi sve elemente koji će omogućiti finansijskoj instituciji da se adekvatno upoznaju klijentove planirane i uobičajene namjere u poslovnom odnosu sa finansijskom institucijom, zatim očekivani obim prometa po računu, da li klijent očekuje samo uplate iz zemlje u kojoj boravi ili i iz inostranstva itd. Sve ovo predstavlja važan element u kasnijem ocjenjivanju rizičnosti svakog pojedinog klijenta, praćenju njegovih aktivnosti i minimiziranju rizika.

Ono što je u svjetskim okvirima u posljednjih nekoliko mjeseci poprimilo veoma velike razmjere, nedvojbeno jeste afera *Panama Papers*. Ova afera je na najtransparentniji način predložila svu suštinu postojanja kompanija na off shore destinacijama. Te kompanije nisu operativno poslovale na tim lokacijama, a iznosi sredstava na računima iskazuju se u milijardama. Među klijentima koji su imali račune su i četiri fizička i jedno pravno lice iz Bosne i Hercegovine.

Na šta je afera *Panama Papers* skrenula pažnju? Na manjkavosti u sistemu koje omogućavaju javnim ličnostima, biznismenima, političarima da svoje legalno ili nelegalno stečeno bogatstvo drže izvan svojih rezidentnih zemalja, bez obaveze plaćanja poreza. Sistem koji im omogućava da bez objašnjenja, s obzirom na njihov status i uz korištenje računa otvorenih u podružnicama svjetskih banaka, transferiraju svoja sredstva na račune u off shore destinacijama. Afera *Panama Papers* pokrenula je određene aktivnosti, koje su u pojedinim zemljama rezultirale ostavkama sa funkcija i pokretanjem istraga. Da li je to dovoljno? S obzirom na obim afera i sredstava koja su u aferi otkrivena zasigurno da nije. Poreski sistem svake zemlje uspostavljen je na jasnim i transparentnim osnovama. One koji ga svjesno žele izbjeći, zasigurno treba spriječiti u tome. Države moraju pronaći adekvatne načine kako da taj proces sprečavanja bude efikasan.

U suprotnom, afera *Panama Papers* će ostati samo medijska afera. **B**